

Riksdagen
Stenografiska uppteckningar
vid EU-nämndens sammanträden
2011/12:21

Fredagen den 3 februari

Stenografiska
uppteckningar
2011/12:21

1 § Utbildning, ungdom, kultur och idrott (utbildning)

Utbildningsminister Jan Björklund

**Återrapport från möte i Europeiska unionens råd för
utbildning, ungdom, kultur och idrott (utbildning) den
28–29 november 2011**

**Information och samråd inför möte i Europeiska union-
ens råd för utbildning, ungdom, kultur och idrott (ut-
bildning) den 10 februari 2012**

Anf. 1 ORDFÖRANDEN:

Jag förklarar sammanträdet öppnat och hälsar den ny-
gamla ledamoten Lars Ohly välkommen tillbaka till EU-
nämnden. Naturligtvis hälsar jag även dagens *performer*,
utbildningsminister Jan Björklund, välkommen. Vi har inga
A-punkter, men en återrapport. Vill utbildningsministern
säga någonting om den? Nej. Inga frågor från ledamöterna?
Nej. Vi lägger återrapporten till handlingarna.

Vi går på den korta dagordningen över till punkt 4 om en
rapport från rådet och kommissionen om genomförandet av
den strategiska ramen för europeiskt utbildningssamarbete.

Anf. 2 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Herr ordförande! Nämnden känner väl till att 2020 inom
ramen för EU är ett mål för rader av saker som ska ha hänt i
Europa. Europa ska bli mer konkurrenskraftigt gentemot
resten av världen. Detta styr nu mycket av arbetet i Europe-
iska unionen på olika sätt.

Att höja kvaliteten på europeisk utbildning är en viktig
del. Som ni vet har det lagts fast målsättningar på detta om-
råde för en rad olika mätbara faktorer. Det här är en rapport
till rådet om hur länder ligger till i förhållande till de mål
som har satts upp. Den är väldigt uppmuntrande för Sverige.

Den genomgång som har gjorts av kommissionen visar att en lång rad länder får anmodan att göra det och det. För svensk del säger kommissionen att det vi gör nu i Sverige och de reformer som är på gång ligger helt i linje med målsättningarna. Man noterar den reformtakt vi har på utbildningsområdet och uttrycker sig i mycket positiva ordalag; vi uppfyller redan i stort sett alla mål, men är på väg att göra bättre för framtiden. Detta är uppmuntrande för Sverige.

Anf. 3 THOMAS STRAND (S):

Vi har ingen avvikande mening i den här frågan. Däremot har jag några frågor till utbildningsministern.

Utbildningsministern säger att detta är uppmuntrande för Sverige och att man uttrycker sig i mycket positiva ordalag. Till viss del är det så. När vi har varit i Bryssel och träffat kommissionären har vi dock inte alltid fått lika positiva vibrationer om Sverige. Vi skulle kunna göra mer. Vi ligger precis på den måluppfyllelse som EU sätter upp vad gäller tidiga skolavhoppare och dem som ska ha minst två års eftergymnasial utbildning. Detta kan man ha lite olika uppfattningar om.

Men till dokumentet nu och den rapport vi har. Regeringen och utbildningsministern har ställt sig bakom rapporten. Men det finns tre olika saker där som visar att Sverige kanske inte ligger så bra till. Jag vill fråga ministern om hur han ser på detta och vilka kommentarer han kan ge.

På s. 6 i dokumentet handlar det om dem som lämnar skolan alldeles för tidigt, de tidiga skolavhopparna. Där sägs det att det finns en del medlemsstater som inte har riktigt bra grepp över att fånga upp och analysera siffror, över att samla upp, granska och analysera data som gäller tidiga skolavhoppare. I uppräkningslistan är inte Sverige med, som ligger på topp, utan det är andra länder som är duktiga på att ha koll på situationen i det egna landet. Jag funderar på hur ministern och den svenska regeringen ser på det.

Den andra frågan gäller s. 15 i dokumentet. Det handlar om det livslånga lärandet. Man talar i dokumentet om att det finns mycket segmentering vad gäller livslångt lärande i olika länder. Man säger också att det endast är ett fåtal länder som har en verkligt omfattande strategi för hur man ska få ett bra utbildningssystem som gäller det livslånga lärandet. Inte

heller där nämns Sverige som ett av de länder som ligger i topp eller i framkant.

2011/12:21
3 februari

Den sista frågan jag har gäller rubriken ”New skills and jobs”. Det handlar om att hjälpa dem som har för låg utbildning för att kunna få en bra kompetensutveckling och kunna ta de nya jobb som växer fram. Där talas det också om en segmentering vad gäller utbildningar och sätt att nå dessa. I den uppräknningen finns det några länder som nämns som bra på att ha ett samlat grepp och sprida kunskaperna till de olika aktörerna i samhället för att hjälpa unga människor och andra som behöver utbildning och kompetensutveckling.

Detta är tre saker som inte är riktigt så positiva som ministern säger.

Anf. 4 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Herr ordförande! Om jag uttrycker mig generellt kan jag säga att jag inte är nöjd med de resultat vi har i svensk skola. Det är därför vi lägger om utbildningspolitiken väldigt kraftigt nu. Det finns rader av brister. Resultaten ska vi inte vara nöjda med. De är alldeles för dåliga. Vad kommissionen säger är att de reformer vi nu är på väg att göra kommer att bidra till att förbättra situationen. Det är det jag säger, och det är det som står i rapporten. I dag har vi stora brister. Avhoppet från gymnasiet är alldeles för många. Vi behöver väl inte gå in i en djup gymnasiepolitisk diskussion, men om detta har vi haft olika uppfattningar i riksdagen. Möjligen är vi på väg att få en mer gemensam uppfattning, men den gymnasieskola vi har haft har skapat väldigt många avhopp. Jag har ingen annan uppfattning än Thomas Strand; vi har en lång resa att göra. Vad kommissionen säger är att vi är på rätt väg.

När det gäller de tre konkreta frågorna är det som Thomas Strand påpekar helt korrekt, tror jag. Vad gäller statistiken över avhoppare i Sverige har vi inte haft koll. Vi vet hur många som hoppar av, men vi vet inte vart de tar vägen. Det är helt korrekt, och detta är inte bra.

Sanningen är att Sverige redan för ca 30 år sedan – jag tror att det var 1979 – införde något som hette ”ungdomsgaranti”. Det betyder i verkligheten att när ungdomar hoppar av skolan har kommunerna det yttersta ansvaret för att ha koll på vad dessa ungdomar gör och försöka bereda dem något

slags praktik, arbete eller utbildning eller i alla fall vidta åtgärder upp till 20-årsgränsen.

Men ganska många kommuner har inte haft koll. Det har funnits en lagstiftning som kommunerna i varierande grad har engagerat sig för. Vi har uppmärksammat detta. Statistiska centralbyrån har nu fått ett uppdrag att göra om statistiken så att detta fångas upp. Ytterst blir det en fråga om att kommunerna måste ta sitt ansvar.

Vi uppmärksammade detta för något år sedan, och en lång rad uppdrag är givna. Men det är helt korrekt att det har slarvats med detta i Sverige. Vart tar de avhoppande ungdomarna vägen? För själva utbildningspolitiken blir det i nästa steg centralt att se till att forma en gymnasieskola där så få som möjligt hoppar av. Men det kommer säkert alltid att vara så att en del ungdomar när de kommer upp i tonåren är så trötta på att gå i skolan att de inte vill gå där. Då måste det ändå finnas ett ansvar för kommunerna att ha koll på detta.

Vad gäller livslångt lärande är det till exempel så att Sverige tillsammans med Danmark har den allra mest ambitiösa vuxenutbildningen. Inte i något annat land är det så många som deltar i vuxenutbildning. Den bedrivs på komvux, folkhögskolor och i en lång rad andra utbildningsformer för vuxna. Kommissionen konstaterar att en stor del av Europas länder över huvud taget inte har någon vuxenutbildning. Sedan konstaterar kommissionen att Sverige inte har någon vuxenutbildningsstrategi. Jag hade varit mer upprörd om vi hade saknat vuxenutbildning, men vi får väl överväga om vi ska komplettera med en strategi, där vi skriver ned vad vi gör. Vi är redan de mest ambitiösa när det gäller vuxenutbildning och folkhögskolor i verkligheten. Det är det centrala, tycker jag. Men det är möjligt att vi ska komplettera med en strategi.

Detta med "New skills and jobs" är naturligtvis den stora utmaningen. "Segmentering" var det ord Thomas Strand använde. Det står väl så i översättningen. I verkligheten betyder det att det är väldiga skillnader mellan vad olika ungdomar och grupper av ungdomar presterar i svensk skola. En stor grupp är underkända, och för en stor grupp går det väldigt bra. Jag vill utan tvekan säga att det i stor utsträckning beror på ungdomars sociala bakgrund. Det beror på vad skolan uträttar men naturligtvis också på vilka förutsättningar

ungdomarna har med social bakgrund och så vidare när de kommer till skolan.

2011/12:21
3 februari

Vi måste utan tvivel göra mer i Sverige. Huvudfokus för hela vår utbildningspolitik är att lyfta resultaten. Dem som redan presterar högst går det inte att lyfta så mycket mer, men de som är underkända och presterar lite står i fokus för vår utbildningspolitik. Vi kan diskutera metoder och hur man ska göra, men vad gäller själva ambitionen uppfattar jag att det finns stor enighet om att vi måste se till att eleverna åtminstone når godkänd nivå i skolan.

Anf. 5 MARGARETA SANDSTEDT (SD):

Herr ordförande! Jag håller fullständigt med om att vi har mycket att lära genom att ta efter andra länder när det gäller utbildningsnivån i Sverige. Men det är nog ganska välkänt vad vi tycker om att EU lägger sig i utbildningspolitiken och även delar av arbetsmarknadspolitiken. Vi anser att det här ska vara under nationellt styre. Man vill lägga sig i när det gäller flexibla utbildningsbanor och flexibel anställbarhet. Det pratas mycket om rörlighet. Jag har hyst en viss oro över att det kan tänkas bli ett visst tryck på ungdomar, så att de ska söka plats i andra europeiska länder, många gånger kanske mot sin vilja. Det här kan tendera att leda till viss rotlöshet rent generellt med de otrygga anställningsformerna. Jag anser att vi ska höja utbildningsnivån så mycket vi kan, men det är upp till varje land att avgöra hur det ska gå till. Vi kan gärna titta på andra länder, men det ska vara nationellt styre. Vi anmäler alltså avvikande mening.

Anf. 6 THOMAS STRAND (S):

Det är frestande att gå in i en inrikespolitisk debatt om denna fråga. Det ska vi inte göra, men lite gläntade du på dörren, utbildningsministern! Man kan säga att det finns olika uppfattningar om hur pass framgångsrik den svenska politiken är på skolans område.

Tillbaka till dokumentet som är intressant, för det relaterar till samtalet om hur vi spänner mot andra länder och hur Sverige ligger till. Det jag reagerar över är den andra punkten, som gäller livslångt lärande och vuxenutbildning. Jag skulle ha önskat att Sverige varit mer framgångsrikt i formuleringarna där. Man uppmanar ministern att ha med det perspektivet i debatten. Stämmer det verkligen med situationen?

När det gäller punkt 3 kan vi ha olika uppfattningar. Det är väl ändå så att man konstaterar att Sverige kanske skjuter lite för mycket med hagelsvärmar. Det borde finnas mer precisa och skarpare angreppssätt för att jobba mot dem som saknar kompetens och utveckling och som behöver detta. Vi måste fundera på hur Sverige ligger till här i relation till andra länder.

Anf. 7 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Vuxenutbildning i vid mening – komvux, folkhögskolor och så vidare – är mycket centralt för oss. Vi läser noggrant vad kommissionen har skrivit om behovet av en strategi. Att vi har den högsta andelen av deltagande i vuxenutbildningen har väl jag känt som ännu viktigare än avsaknaden av ytterligare dokument. Men det kan vara viktigt att också formulera ned och fokusera på detta. Vi tittar naturligtvis på det.

Visste man att det fanns en enda åtgärd man kunde vidta här och att den med säkerhet skulle lyfta resultaten i skolan skulle alla länder ha vidtagit den. Men detta är komplext. Det är rader av åtgärder som måste vidtas, som det ju gör i utbildningspolitiken. När det gäller segregerade bostadsområden handlar det om åtgärder som ligger utanför skolpolitikens ram som också måste vidtas på olika sätt. Thomas Strand säger att det är en hagelsvärm. Sanningen är att det behövs en lång rad åtgärder på olika områden för att lyfta resultaten i skolan. Jag uppfattar att det inte finns några olika uppfattningar när det gäller ambitionen. Vi drar åt samma håll i Sverige.

Det inlägg som du gjorde om att EU lägger sig i kan säkert passa på andra områden, Margareta Sandstedt, men just på utbildningspolitikens område är det illa valt. Här lägger sig EU över huvud taget inte i. Det är en nationell bestämmanderätt på alla områden inom utbildningspolitiken. Det EU gör här är att man är överens om att man kan hjälpa till med benchmarking, och det tror jag är bra. De stora internationella undersökningarna som EU, OECD och andra organ gör visar hur vi ligger till i ett internationellt perspektiv. Och brinner man för Sverige bör man, hur nationellt perspektiv man än har, välkomna att vi jämförs med andra för att veta att vi ligger bra till och kan förbättra oss i förhållande till andra. Det finns inget inslag här där EU på något sätt går in

Anf. 8 ORDFÖRANDEN:

Jag sammanfattar det så att det finns avvikande mening från Sverigedemokraterna som anser att detta bör vara en mer nationell fråga och att det i övrigt finns stöd för regeringens position under punkt 4.

Vi går vidare till punkt 5 om utbildningens bidrag till att minska ungdomsarbetslösheten. Det är en diskussionspunkt.

Anf. 9 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Herr ordförande! Det här är en mycket viktig punkt, och det är den för alla länder i Europa. Ungdomsarbetslösheten är hög. Som nämnden vet har vi i Sverige en något högre ungdomsarbetslöshet än många jämförbara länder. I det här sammanhanget behöver vi inte diskutera ingångslöner, LAS och allt sådant eftersom detta handlar om utbildningspolitiken.

Men det är utan tvekan så att utformar man gymnasieskolan och inte minst gymnasieskolans yrkesutbildningar på fel sätt kan det bidra till att öka ungdomsarbetslösheten. Det är delvis den slutsats som vi måste dra i Sverige. Vi har krävt att alla ska gå tre år och läsa in högskolebehörighet på gymnasieskolan. Det har lett till väldigt många avhopp. De som hoppar av får inget slutbetyg, och de får svårt att bli anställda när de kommer ut eftersom de är underkända, avhoppade och ibland betraktas som avhoppare och misslyckade både av sig själva och av omgivningen. Det skapas en stor utslagning på det sättet.

Jag vet att vi kanske gör delvis olika analyser, men jag tror att vi i Sverige är rätt överens om att det är mycket centralt att yrkesutbildningarna utformas som en brygga från skolan och in i arbetslivet för att de här ungdomarna, som inte är inriktade på högre studier, ändå ska komma in på arbetsmarknaden, bli anställbara och få ett jobb.

Vi i Sverige har en annan utformning av våra yrkesutbildningar än ett antal länder i Centraleuropa som har en mycket mer företagsförlagd utbildning, praktikutbildning, lärlingsutbildning och så vidare. De som har lagt upp det på det sättet har lägre ungdomsarbetslöshet. Jag tycker att vi ska lära av det.

Det är inga beslut som ska fattas nu, utan det är en allmän diskussion i EU. Ungdomsarbetslösheten är hög i alla länder. I Sverige är den till och med något högre än vad den är i jämförbara länder. Utbildningsväsendets utformning har utan tvekan en betydelse i denna fråga.

Anf. 10 THOMAS STRAND (S):

Jag är lite nyfiken på vad ministern ska säga i debatten när det gäller den fråga som finns inramad i slutet på dokumentet. Där står det: Vilket enskilt politiskt initiativ på utbildningsområdet bör under 2012 vidtas på nationell eller europeisk nivå för att bidra till att motverka den nuvarande höga ungdomsarbetslösheten och för att avhjälpa de sociala konsekvenserna av krisen för ungdomar?

Finns det någon tanke på hur man akut kan hjälpa till i den situationen? Det som utbildningsministern talar om är mer långsiktigt. Den här frågan tar sikte på att akut hjälpa till i den här situationen. Vad kan utbildningen göra där? Vad blir svaret från den svenska regeringen?

Anf. 11 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Frågan kan inte uppfattas så. Vi har en permanent hög ungdomsarbetslöshet i Sverige. Den varierar naturligtvis något upp och ned, men den ligger permanent högre än i jämförbara länder. Det har gjort den i årtionden oavsett regering och oavsett konjunktur. Det är ett strukturellt problem som Sverige har med ungdomsarbetslösheten. Ibland måste man kanske attackera det med en konjunkturåtgärd, men för vår del har vi ett strukturellt problem. Oavsett konjunkturer ligger vi högre i ungdomsarbetslöshet än jämförbara länder. Det är inte bara jag som hävdar att gymnasieskolans utformning är en central del i detta, utan de flesta forskare som håller på med detta menar det också.

Det är riktigt att frågan ställs: Vad gör ni 2012? Man får väl säga att vi fattade det stora beslutet om den nya gymnasieskolan 2011, men det implementeras ju nu. Det handlar om en ny inriktning på yrkesutbildningar, lärlingsutbildningar och så vidare. Det är i ett uppbyggnadsskede nu, och det liknar mer det centraleuropeiska sättet att bedriva yrkesutbildning. Jag tror att det är mycket klokt.

Jag vill också gärna säga att jag inte tror att vi är färdigreformerade på det här området. Vi kommer att behöva göra

mer, men vi har tagit ett par mycket stora steg för att förändra yrkesutbildningarna på gymnasieskolan. Jag tror att det går i rätt riktning, men det kommer att behöva göras mer.

2011/12:21
3 februari

Anf. 12 ORDFÖRANDEN:

Jag sammanfattar det så att det finns stöd för regeringens här redovisade upplägg inför de fortsatta förhandlingarna.

Vi tackar utbildningsminister Jan Björklund med medarbetare för att ni har kommit hit i dag.

Innehållsförteckning

1 § Utbildning, ungdom, kultur och idrott

(utbildning)	1
Anf. 1 ORDFÖRANDEN	1
Anf. 2 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP)	1
Anf. 3 THOMAS STRAND (S)	2
Anf. 4 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP)	2
Anf. 5 MARGARETA SANDSTEDT (SD)	4
Anf. 6 THOMAS STRAND (S)	4
Anf. 7 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP)	4
Anf. 8 ORDFÖRANDEN	5
Anf. 9 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP)	5
Anf. 10 THOMAS STRAND (S)	6
Anf. 11 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP)	6
Anf. 12 ORDFÖRANDEN	6